

אותו הדין עצמו גם ב"תנם לאבא ולאביך" וגם ב"תנם לפלוני"?

ומבארנין: **וצריכא**, צריך להשמיענו את שני האופנים.

דאי אשמעינן, שאילו היה התנא משמיענו דין זה רק באבא ואביך, הייתי אומר שדוקא **התם** [שם] הוא דכי אמרה "על מנת שיקבלום לי" הווי קידושין –

משום דסמכה דעתה עליהו.

כי סברה: עבדין לי שליחותיהו!

היא סומכת עליהם, וסבורה שהם יסכימו להיות שלוחים שלה, (239) ולכן כאשר היא אמרה "תנם לאבא ולאביך שיקבלום לי", אנו אומרים שהיא התכוונה ברצינות לכך.

אבל אם אמרה "תנם לפלוני על מנת שיקבלום לי", אזי היא לא התכוונה ברצינות להתקדש, מפני שאין היא סומכת על אותו פלוני שיסכים להיות שליח לקדשה. (240) ולפיכך, כשאמרה "תנם לפלוני", התכוונה לשטות בו, והרי זו כאומרת "תן מעותיך לאחרים", שאינה מקודשת.

זכו עבורה את המנה. והרי זה כאילו היא עצמה קיבלתו. (א238)

והגמרא מבארת מדוע הברייתא דיברה גם באומרת "תנם לאבא" וגם באומרת "תנם לאביך":

ואמרינן: **תנא "תנם לאבא"**, כדי להודיעך כח דרישא, להשמיעך חידוש ברישא באומרת "תנם לאבא", שאף על פי שהוא אביה, בכל זאת לא היה בכוונתה להתרצות לקידושין על ידי שהוא יקבל את המנה.

וגם **תנא "תנם לאביך"**, כדי להודיעך כח דסיפא, באומרת "תנם לאביך על מנת שיקבלום לי". שאף על פי שאין אביו קרוב שלה, בכל זאת היא התרצתה להתקדש על ידי שהוא יקבלם עבורה.

ועתה הגמרא מביאה את המשך הברייתא:

האומר לאשה "התקדשי לי במנה", ואמרה לו "תנם לפלוני" [אדם זר], והלך המקדש ונתנם לאותו פלוני – אינה מקודשת.

ואם אמרה לו "תנם לפלוני על מנת שיקבלום לי" – הרי זו מקודשת.

ודנה הגמרא, מדוע הוצרכה הברייתא להשמיע את

להתקדש לך". וכן כתבו התוספות.

[ב] הריטב"א [לעיל ז א] והמאירי [כאן] כתבו שכאן בסוגינתו אין האשה מקודשת מפני שלא הוסיפה ואמרה "ואתקדש אני לך", ולפיכך אנו אומרים שאין בדעתה להתקדש לו, אלא היא דוחה אותו בכך. ואילו לעיל [ו ב] רבא דיבר באופן שהאשה הוסיפה ואמרה: "ואתקדש אני לך". [וכן כתב תוס' רי"ד].

המאירי דייק מדברי רש"י שאם האיש פתח תחילה ואמר "התקדשי לי במנה". והאשה השיבה: "תנם לאבא ואתקדש אני לך", הרי זו אינה מקודשת, אף על פי שאמרה בפירוש "ואתקדש אני לך". [שהרי אם רש"י סובר שהיא מקודשת אף באופן זה, מדוע הוא הוצרך לומר שלעיל בדברי רבא מדובר שהאשה אמרה כן מתחילה?]. וזה שלא כדברי הראשונים הנ"ל. וכן מסקנת המקנה בדעת רש"י.

[אבל בבית שמואל סימן ל ס"ק יג כתב, שלדעת רש"י ותוספות אשה שפתחה ואמרה לאיש "תן מנה לפלוני" אפילו אם לא אמרה "ואתקדש אני לך" הרי זו מקודשת, [אם חזר ואמר לה התקדשי לך בכך] ומטעם זה רש"י ותוספות הוצרכו לומר שרבא דיבר באשה שפתחה תחילה, ועיין מקנה].

ובלחם משנה אישות ד ד כתב שרש"י והריטב"א אינם חולקים הלכה למעשה, ואף רש"י מודה שאם אמרה "ואתקדש אני לך" בודאי שמקודשת. ע"ש.

ועיין עוד במאירי, ובחידושי רבי עקיבא איגר. [ובתוספות ר"י הזקן כאן ולעיל סוף ו ב].

238א. כלומר, האשה זוכה במנה מדין "זכיה". שוכין לאדם שלא בפניו [בבא מציעא יא], ולריצוי הקידושין אין צריך שליחות מפני שהאשה עצמה התרצתה בזה. אבני מילואים ל י. [וסיים: "ואכתי צריך עיון"].

ועיין פירושים אחרים בתוספות רי"ד, ובחלקת מחוקק ובית שמואל ובמקנה על שלחן ערוך ל ח. [ועיין בירורי השיטות].

239. היה אפשר לפרש שכוונת הגמרא שהיא סומכת עליהם שיעשו את שליחותם כהוגן, כלומר, שישמרו את המנה עבורה היטב. אבל מלשון תוספות ר"י הזקן כאן משמע שכוונת הגמרא לומר שהיא סומכת עליהם שיקבלו את מעותיה. [ואילו אם אמרה "תנם לפלוני", היה עולה בדעתנו לומר שמאחר שאם אותו פלוני יקבל את המעות בעבורה הוא יתחייב באחריותם כשומר חנם, לפיכך האשה סבורה שהוא לא יסכים לקבל עבורה את המעות. וכשאמרה "תנם לפלוני על מנת שיקבלום לי" התכוונה לדחותו בדברים, ואין בדעתה להתקדש לו].

ועיין הערה 260 על תוספות.

240. עיין בהערה הקודמת.

הילכך **צריכא**, צריך להשמיענו שדין אבא ואביך שיה לדין תנם לפלוני. (241)

תנו רבנן ברייתא נוספת בענין קידושי כסף:

מי שאמר לאשה: **"התקדשי לי במנה"**, והאשה ענתה: **"תנם על גבי סלע"**. והלך ונתנם על הסלע — אינה מקודשת.

ואם היה הסלע שלה (242) — מקודשת.

מפני שחצירו של אדם קונה עבורו את מה שבתוכה. (243) והרי זה כאילו האשה עצמה קבלה את המנה. (244)

בעי, [שאל] **רב ביבי**: אם היה הסלע של שניהם, של האיש המקדש ושל האשה — מהו הדין בזה? (245)

הילכך הוצרך התנא להשמיענו את דבריו אף ב"תנם לפלוני".

ואי אשמעינן, ואילו היה התנא משמיענו דין זה רק בפלוני, הייתי אומר שדוקא **הכא הוא דכי אמרה "תנם לפלוני"** [ולא אמרה "על מנת שיקבלם לי"] לא הוּו קידושי —

משום דלא מיקרבא דעתה לגביה, למיתבה ליה במתנה. שהרי אין דעתה קרובה לאותו פלוני, עד כדי כך שהיא תרצה לתת לו את המנה במתנה, ולפיכך מסתבר שהיא לא דיברה ברצינות, אלא התכוונה לשטות בו ולומר לו, "תן מעותיך לאחרים".

אבל באבא ואביך, דמקרבא דעתה לגבייהו [שדעתה קרובה אליהם], אימא במתנה יהיביתיה ניהליהו, הייתי אומר שהיא דיברה ברצינות, ואכן רצונה להתקדש לו בכך שיתן להם מתנה.

וקשה: לעיל [ו ב — ז א] אמר רבא: "תן מנה לפלוני ואתקדש לך" — מקודשת מדין ערב, כלומר, מפני שהמקדש הוציא ממון על פי האשה הרי היא מקודשת בכך ואף על פי שלא קיבלה בעצמה שום דבר. ואם כן, מדוע בסלע שאינו שלה אינה מקודשת מדין ערב?

ונאמרו על כך כמה תירוצים בראשונים:

[א] אם האשה תאמר "תנם על גבי סלע ואתקדש אני לך" אכן הרי זו מקודשת, אבל כאן מדובר בשלא אמרה ואתקדש אני לך, ולפיכך אינה מקודשת אלא אם היא זוכה במנה. [רשב"א בשם יש מרצים, ועיין ריטב"א ועיין לעיל הערה 238 שנחלקו המפרשים בדעת רש"י].

[ב] אפילו אם האשה תאמר "תנם על גבי סלע ואתקדש אני לך" אינה מקודשת, מפני שלא נאמר דין ערב אלא כשמוציא מעות על פיה ואינו יכול לשוב ולקחתם, כגון כשאומרת "תן מנה לפלוני", ואותו פלוני זכה בהם אבל כאן ביד האיש לחזור וליתול את המנה מן הסלע, נמצא שלא הוציא את המנה מרשותו ואין האשה מקודשת. [רשב"א בשם יש מפרשים. וכן היא מסקנת הרמב"ן, והביאו הר"ן].

[ג] דין ערב אינו מפני שהוציא ממון על פיה, אלא מפני שבן דעת זכה בממון על פיה, והרי היא מתחייבת על ידי אותה זכיה כאילו זכה בשליחותה עבורה וחזר וזכה לעצמו. אבל אם הוציא ממון על פיה לאיבוד אין שייך כאן דין ערב כלל. [רשב"א, ור"ן בשם קצת חכמי הצרפתים. וכן כתב הרא"ש סימן יג בשינוי סגנון].

ולהלכה הסתפק הרא"ש אם נאמר דין ערב באומרת "תנם על גבי סלע ואתקדש אני לך", וכתב שראוי להחמיר [שמקודשת מספק]. וכן פסק הרמ"א אבן העזר ל יא. [ועיין חלקת מחוקק ובית שמואל שם].

245. רש"י לעיל פירש שאם היה הסלע שלה מקודשת מפני שחצרו של אדם קונה לו, ולפי זה הקשו הראשונים: מדוע רב

241. קשה: מדוע הברייתא הוצרכה לשנות "אביך"? הרי אביה הוא הקרוב ביותר אליה, ואילו "פלוני" הוא הרחוק ביותר ממנה, ואפשר ללמוד את כל הצריכותות המובאות בגמרא מאבא ופלוני!

יש לומר, שהתנא שמע ברייתא אחת ששנו בה "אבא ואביך", ושנאה בפני עצמה, ואחר כך שמע ברייתא אחרת ששנו בה "פלוני" ושנאה בפני עצמה. [שהרי שנינו: "תנם לאבא ולאביך אינה מקודשת וכו'... תנם לפלוני אינה מקודשת" וכו']. והגמרא שאלה: א. מדוע בברייתא הראשונה שנינו גם אבא וגם אביך? ב. מדוע התנא הוצרך לשנות לנו את שתי הברייתות? אבל אין לשאול מדוע התנא לא השמיט את "אביך" מדברי הברייתא הראשונה, מפני שאין לשנות מלשון הברייתא כפי שנשתנה מלכתחילה. רמב"ן רשב"א ר"ן. [ואפשר שזו כוונת תוספות בתירוצם הראשון. ועיין מהרש"א שם]. ועיין תירוץ נוסף בתוספות ובראשונים.

242. כתב הרמ"ה שמדובר שיחדה לו סלע אבל אם אמרה "תנם על סלע" ונתנם על סלע שלה אינה מקודשת. טור סימן ל. והביאו הרמ"א סעיף ט בשם יש אומרים, ונחלקו מפרשי הטוש"ע אם דברי הרמ"ה מוסכמים על הכל.

243. קשה: הרי חצר שאינה משתמרת אינה קונה, וסלע אינו משתמר! [ריטב"א].

ותירץ המקנה [בקונטרס אחרון על שלחן ערוך כט ט]: מדובר שהאשה עומדת סמוך לסלע, ובאופן כזה אין צריך שהחצר תשתמר, ע"ש שהאריך, ועיין אבני מילואים ל יא. ועיין קרבן נתנאל אות ק.

244. על פי רש"י. ומבואר בסוגיתנו שדוקא מטעם שחצירו של אדם קונה לו היא מקודשת. אבל בסלע שאינו שלה אינה מקודשת.

היא יכולה לומר לו: הרי אתה מצווה ועומד מן התורה להצילני מן הכלב, ולא התרציתי בקידושין, אלא אמרתי לך שתצילני כמו שאתה חייב בלאו הכי להציל כל נפש מישראל.⁽²⁴⁹⁾ ולפיכך אין היא מקודשת.

ומסקינן: תיקו תעמוד שאלה זו בספק.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא דלעיל:

מי שאמר לאשה "התקדשי לי בככר", והאשה ענתה: "תנהו לעני". והלך ונתנם לאותו עני – אינה מקודשת.

זאת, אפילו אם אותו עני היה עני הסמוך עלה [עני שנסמך על שולחנה, והיא מפרנסת אותו מכספה], והיא מרויחה בכך שהעני קיבל את הכיכר, בכל זאת אינה מקודשת.

והיונן בה: מאי טעמא? מהו הטעם לכך שבעני סמוך עליה אינה מקודשת? הרי היא מרויחה בכך שלא תצטרך לתת לעני ככר משלה!

ומשנינן: משום שאמרה ליה, האשה: כי היכי דמחייבנא ביה אנא לפרנס את העני – הכי מחייבת ביה את!

כשם שאני חייבת לזון את העני הסמוך על שולחני,

ומסקינן: תיקו! תעמוד השאלה בספק.

והגמרא מביאה את המשך הברייתא דלעיל:

מי שאמר לאשה "התקדשי לי בככר", והאשה ענתה: "תנהו לכלב", והלך ונתנם לכלב – אינה מקודשת.⁽²⁴⁶⁾

ואם היה הכלב שלה – הרי זו מקודשת.

בעי [שאל] רב מרי:

אם היה כלב שאינו שלה רץ אחריה לנושכה, ואמרה למקדש "תן את הכיכר לכלב זה" – מהו הדין בזה?

וצדדי הספק הם:

יתכן, שבהוא הנאה דקא מצלה נפשה מיניה – גמרה ומקניא ליה נפשה.

שבאותה הנאה שהיא ניצלה על ידי הכיכר, הרי היא גומרת בדעתה להתקדש לו, והרי זו מקודשת.⁽²⁴⁷⁾

או דלמא [שמא], מצי אמרה ליה: הרי מדאורייתא,⁽²⁴⁸⁾ חיובי מחייבת לאצולן!

שהיא נהנתה ממנו הרי היא מתקדשת באותה הנאה. ועיין פסקי הרא"ש, וטור, וקרבן נתנאל.

248. שנאמר "לא תעמוד על דם רעך" מאירי.

249. תוספות ר"י הזקן.

נחלקו הראשונים אם האיש חייב להציל את האשה בממונו בחינם, או שהיא חייבת לשלם לו עבור זה:

א. לדעת הריטב"א: אינו חייב להצילה אלא על מנת לגבות ממנה תשלום עבור הכיכר. ולפי זה פירש הריטב"א את הגמרא: "מדאורייתא מחייבת לאצול", כלומר: מדאורייתא אתה חייב להצילני על דעת לגבות תשלום. וכן כתב המאירי בדעה ראשונה. [נכתב המאירי שכוונת האשה לומר לו: "תן ככר לכלב ואני אשלם לך". ובזה מיושבת קושיית קובץ שיעורים].

ב. המאירי כתב בשם יש אומרים: לאדם עצמו שנמצא בסכנת פיקוח נפש אסור להציל את עצמו בממון חברו אלא על מנת לשלם אחר כך. אבל אם חברו רואה אותו בסכנת פיקוח נפש, הרי הוא חייב להוציא ממון להצילו אף כשמפסיד. ואינו יכול לגבות את מה שהפסיד בהצלתו.

ביבי הסתפק בסלע של שניהם, הרי השותפין אינם קונים זה מזה בחצרים. [כמבואר במסכת בבא בתרא פד ב].

[ואם נתן לתוך כלי של האשה המונח שם, בודאי קנתה כמבואר בגמרא שם!]

ותירץ הרמב"ן: מאחר שהאיש רוצה שהאשה תתקדש לו הרי הוא משאיל לה את חלקו והרי זה כחצר שכולה שלה, ורב ביבי הסתפק האם האשה רוצה להתקדש. או שהתכוונה לדחותו ולא ניחא לה בקידושין. וכן תירצו הרשב"א והר"ן.

וכתב אבני מילואים [ל ג] שאף על פי שאין כאן קנין, בכל זאת לענין קידושין שהן מצוה, יש לו גמירות דעת להקנות אף בלא מעשה קנין. עיין שם.

ובתוספות טוך פירש שמדובר כאן בסלע שמבורר לכל אחד חלק בפני עצמו. [ולפי זה מיושבים דברי רש"י, ובמקנה כיוון מדעתו לפירוש זה, והרחיב בזה. עיין שם].

ועיין תוספות ד"ה אם היה סלע ובהערותנו שם.

246. מדוע האשה אינה מקודשת מדין "ערב"? עיין לעיל הערה

244. [והרמב"ן והרשב"א שם מודים בעניננו לתירוץ הראשון שהבאנו בהערה שם].

247. כלומר, למרות שלא הגיע לידה עצם הכיכר, אבל מאחר

אמר לה: אי יהיבנא ליך מיקדשת לוי? אם אתן לך כוס יין, תסכימי להתקדש לי בו?

אמרה ליה: אשקויי אשקויין! השקה תשקני.

אמר רב חמא: כל "אשקויי אשקויין" – לאו כלום הוא. והאשה לא התרצתה לקידושין, ולפיכך היא אינה מקודשת.

ג. **ההוא גברא דהוה קא שדי תמרי מדקלא.** אדם אחד השליך תמרים מן הדקל לארץ. **אתאי ההיא איתתא,** באה אשה אחת, **אמרה ליה: שדי לי תרתי,** השלך לי שני תמרים.

אמר לה: אי שדינא ליך מיקדשת לוי? אם אשליך בעבורך, תסכימי להתקדש לי בהם?

אמרה ליה: שדי מישראל! השלך תשליך.

אמר רב זביד: כל "שדי מישראל" – לאו כלום הוא, ואינה מקודשת. (255)

איבעיא להו, נשאלה שאלה לבני הישיבה:

אם האשה היתה משיבה באחד משלושת המעשים הללו בלי לכפול את הלשון, כגון שהיתה עונה לו: **"הב,"** או **"אשקי,"** ו**"שדי,"** ולא היתה כופלת את דבריה **"הבה מיהבה,"** **"אשקויי אשקויין,"** **"שדי מישראל"** [מהו הדין בזה?

האם גם כאשר האשה אמרה פעם אחת **"תן לי,"** אנו אומרים שהתכוונה לומר תן לי כמו שאמרתי ואל תתלוצץ עלי. או שמא, דוקא כפל לשון משמעותו תן לי כפי שאמרתי, אבל אם אמרה **"תן לי"** פעם

כך גם אתה חייב לזוננו, שהרי כל ישראל מצווים לפרנס את העניים, ולא התרציתי לקידושין, (250) אלא אמרתי לך שתזון את העני כשם שאתה חייב, בלאו הכי, לזוננו. (251) (252)

והגמרא מביאה כמה מעשים שמהם נלמד הלכה בענין קנין כסף:

א. **ההוא גברא דהוה קא מזבין חומרי פתכייתא,** אדם אחד היה מוכר חרוזים של זכוכית [עיין ברש"י פירוש נוסף], והיה נושא אותם במחרוזות על צוארו.

אתאי ההיא איתתא, באה אשה אחת, **אמרה ליה: הב לי חד שוכא,** תן לי מחרוזת אחת.

אמר לה: אי יהיבנא ליך, האם מיקדשת לוי? אם אתן לך מחרוזות, תסכימי להתקדש לי בה?

אמרה ליה: הבא מיהבא, נתון נתן.

ודנה הגמרא: האם האשה התכוונה לומר: נתון נתן כאשר אמרת, לשם קידושין. והרי היא מקודשת.

או שמא היא התכוונה לומר: נתון נתן לי כמו שאמרתי לך ליתנם לי במתנה, ואל תתלוצץ עלי. ואינה מקודשת. (253)

אמר רב חמא: כל דיבור "הבה מיהבה" [נתון נתן] – **לאו כלום הוא,** ואינה מקודשת. (254)

ב. **ההוא גברא דהוה קא שתי חמרא בחנותא.** מעשה באדם אחד שהיה שותה יין בחנות.

אתאי ההיא איתתא, באה אשה אחת, **ואמרה ליה: הב לי חד כסא! תן לי כוס אחת של יין.**

250. תוספות ר"י הזקן.

251. כאן פשוט לגמרא שאין האשה מתרצה לקידושין מפני שגם האיש חייב לזון את העני. אבל לעיל בענין כלב שהיה רודף אחריה הגמרא הסתפקה שמא האשה מתרצה בקדושין למרות שהוא חייב להצילה, מפני ששם היא עצמה נהנית הנאת גופה ממה שהצילה מיד הכלב, ולפיכך יתכן שהיא מתרצת בקידושין. ר"ן.

252. [עיין תוספות ר"י הזקן ומאירי].

253. מאירי.

254. א. מדובר באופן שהאשה פתחה ובקשה מהאיש לתת לה שלא לשם קידושין, והאיש שאל אם תסכים שתתקדש לו בכך, אבל אם מלכתחילה האיש בא ואמר לה "אם אתן לך

התסכימי להתקדש לי בזה?" וענתה לו "הבה מיהבה" הרי אנו אומרים שהיא התרצתה לקידושין, והרי זו מקודשת. תוספות. מאירי בשם גדולי ההר. אבל עיין רשב"א ור"ן. ולהלכה פסק הרמ"א סימן כט סעיף י שהיא ספק מקודשת. ועיין מפרשי טוש"ע וביאור הגר"א שם ס"ק כו.

ב. אם האשה שתקה ולא השיבה כלום משמע לכאורה מלשון הרמב"ם [אישות ד ה] שאינה מקודשת, ועיין רשב"א וטוש"ע סימן כט סעיף י ובית יוסף ומפרשי הטור והש"ע. ומשנה למלך שם. וביאור הגר"א ס"ק כו.

ג. אם לאחר שהאשה אמרה "הבא מיהבה" חזר הבעל ואמר לה בשעת הנתינה "הרי את מקודשת לי" הרי זו מקודשת רא"ש וטור וש"ע שם. אבל עיין רשב"א ור"ן ומפרשי הש"ע שם.

255. הגמרא מביאה את שלשת המעשים הללו ולא מסתפקת במעשה אחד, כדי להשמיענו שבשום דבר לא מועיל "הבא

ועתה באה הגמרא לבאר את דין קידושי שטר:

תנו רבנן:

קידושי אשה בשטר — כיצד?

המקדש קטנה או נערה, על ידי קידושין שנותן לאביה —

אם כתב לו המקדש לאבי הקטנה או הנערה (261) על הנייר או על החרס, אף על פי שאין בו [בנייר או בחרס] שוה פרוטה: (263)

בתך מקודשת לי. (264)

או אם כתב לו: בתך מאורסת לי.

או אם כתב לו: בתך לי לאינתו [לאשה] —

ונתן את השטר לאבי הקטנה או הנערה — הרי זו מקודשת.

מתקיף לה רבי זירא בר ממל לדברי הברייתא, בקושיא:

האיך יתכן ששטר קונה בצורה כזאת?

הא לא דמי האי שטרא לשטר זביני, הרי אין נוסח השטר הזה, דומה לנוסח שטר מכר של שדה —

אחת, כוונתה לומר תן לי כפי שאמרת אתה לשם קידושין?

אמר רבינא: מקודשת.

רב סמא בר רקתא אמר: תגא דמלכא! הריני נשבע בכתר המלך: (256) אינה מקודשת.

והלכתא: אינה מקודשת.

ואגב שפסקנו כאן הלכה, פוסקת כאן הגמרא הלכות נוספות, בכמה אופני קידושי כסף שהוזכרו בסוגיותנו: (257)

א. **והלכתא: שיראי לא צריכי שומא.** המקדש אשה בשיראין אינו צריך לשום את דמיהן לפני הקידושין [ושלא כדברי רב יוסף לעיל ז ב], (258)

ב. **והלכתא כרבי אלעזר,** שאמר [לעיל ח א] "התקדשי לי במנה" ונתן לה דינר אחד בלבד, הרי זו מקודשת מיד, ובלבד שישלים לה אחר כך למנה. (259)

ג. **והלכתא כרבא אמר רב נחמן** [לעיל ח סוף עמוד א], שאם אמר לאשה "התקדשי לי במנה" והניח משכון עליו, אינה מקודשת, הואיל ומנה אין כאן, משכון אין כאן. (260)

שנינו במשנה: האשה נקנית בכסף בשטר ובביאה.

עד כה ביארה הגמרא את דין קידושי כסף.

לדברי רב נחמן מברייתא שמשמע לכאורה שהברייתא חולקת עליו, לפיכך הגמרא הוצרכה לפסוק כרב נחמן כדי לומר שהתירוץ שהגמרא תירצה, הוא תירוץ נכון.

261. מדובר בבת שעדיין לא הביאה סימני בגרות ולפיכך ביד אביה לקדשה. רש"י.

262. לדעת רבי אליעזר עדי מסירה מועילים בגט. [גיטין פו א] ולכן שטר שנכתב על החרס כשר אף על פי שחרס יכול להזדייף. אבל לדעת רבי מאיר שגט צריך עדי מסירה, גט שכתוב על חרס פסול. תוספות וראשונים. עיין שם.

263. אם היה בשטר שוה פרוטה, אזי האשה יכולה להתקדש בו מדין כסף. לפיכך התנא משמיענו שאפילו אם אין בו שוה פרוטה, האשה ראויה להתקדש בו מדין שטר. ועיין לעיל בתחילת המסכת, במשנה "האשה נקנית בכסף ובשטר", ברש"י ובהערותנו שם.

264. כתב הרשב"א שהגמרא נקטה לשון קצרה, וצריך לכתוב בשטר את שם האיש והאשה. דהיינו "בתך פלונית מקודשת לי אני פלוני", וכן כתב שלטי הגיבורים בשם ריא"ז.

אבל הריטב"א [סוד"ה אמר רבא] כתב שאין צריך לכתוב

מיהבה" — לא באכילה, לא בשתיה ולא בשאר הדברים. תוספות.

256. לשון שבועה הוא. תוספות ר"י הזקן, רשב"א. ור"ח פירש שאפילו אם נתן לאשה תגא דמלכא, שהוא דבר חשוב מאוד, היא אינה מקודשת [מובא ברשב"א ובר"ן], וכן דייק שיטה לא נודע למי מגירסת הרי"ף].

257. על פי דברי הרמב"ן הרשב"א והריטב"א.

258. עיין תוספות וראשונים.

259. אף על פי שאין חולק על רבי אלעזר, בכל זאת אגב שהגמרא פסקה הלכתא ב"הב ואשקי" הגמרא פסקה הלכתא אף בזה. רמב"ן רשב"א ריטב"א. ועיין תוספות ר"י הזקן. [וראה הערה הבאה בשם תוספות ר"י הזקן להלן. ולכאורה יש לומר כן אף כאן].

260. אף על פי שאין חולק על רבא אמר רב נחמן, בכל זאת אגב שהגמרא פסקה הלכתא ב"הב ואשקי" הגמרא פוסקת הלכתא אף בזה. רמב"ן רשב"א ריטב"א.

ובתוספות ר"י הזקן כתב, שמאחר שהגמרא הקשתה סתירה

ותמהינן: הרי **התם**, במכר, **נמי כתיב** [ירמיה לב] "שדות בכסף יקנו". כלומר, הקונים יקנו שדות בכסף, ומשמע שמעשה קניית השדה הוא על ידי קניית הקונה, (268) ולא על ידי מכירת המוכר. (269)

ואם כן, מדוע המוכר הוא זה שכותב את השטר?

ומתריצין: מאחר וכתוב בענין שדה "ומכר מאחוזתו", ומוכח מכאן שבשדה תלתה התורה את מעשה הקנין במוכר, לכן בהכרח, שבפסוק השני, **קרי ביה**, יש לך לקרוא את האמור בפסוק "שדות בכסף יקנו", כאילו נאמר "יקנו", בפת"ח, תחת האות י'. דהיינו, שהמוכרים הם אלו שיקנו את שדותיהם לקונים.

ודחינן את התירוץ: **מאי טעמא קרית ביה "יקנו"?** מדוע אתה קורא יקנו בפת"ח תחת האות י'? – הרי זה **משום דכתיב** בענין שדה "ומכר מאחוזתו", שמוכח ממנו שבמוכר תלה הכתוב את הקנין!

ואם כן קשה: **הכי נמי**, גם בענין קידושין, **קרי ביה**, תקרא את הפסוק "כי יקח" כאילו נאמר בו "כי יקח" בפת"ח תחת האות י'!

וכך תהיה משמעות הפסוק: כי יקח איש [אבי נערה] אשה [את בתו] לבעל.

שהרי **התם**, בקנין שדה, המוכר הוא זה שכותב לו לקונה "שדי מכורה לך".

ואילו **הכא**, כאן, **הבעל**, שהוא הקונה את האשה, כותב לו לאב [שהוא המקנה את בתו] "בתך מקודשת לי".

ומנין לנו שבנוסח כזה אפשר לקנות בשטר? (265)

אמר רבא: **התם** בשטר מכר, אנו מפרשים את אופן קניית השטר **מעניינא דקרא**, מתוך משמעות הכתוב בענין מכר [וכפי שיבואר להלן].

והכא, וגם כאן, בקידושין, אנו מפרשים את אופן קניית השטר **מעניינא דקרא**, מתוך משמעות הכתוב בענין קידושין –

התם, במכר, **כתיב** [ויקרא כה]: "ומכר מאחוזתו". ומשמע שבמוכר תלה **רחמנא** את עשיית הקנין, ולפיכך הוא זה שכותב את השטר. (266) ולכן הוא כותב בו "שדי מכורה לך", ונותנו לקונה.

ואילו **הכא**, בקידושין, **כתיב** [דברים כב]: "כי יקח איש אשה". ומשמע שבבעל תלה **רחמנא** את עשיית מעשה הקידושין. (267) ולפיכך הבעל הוא זה שכותב את שטר הקידושין, ולכן הוא כותב בו "בתך מקודשת לי", ונותנו לאביה, המקנה אותה לו.

בשטר קדושין את שמות האיש והאשה. [ועיין הערות המהדיר שם], ועיין רמב"ן.

265. רש"י. [לתוספת הסבר עיין רשב"א סוף ד"ה מתקיף לה]. הקשה הרמב"ן: הרי הגמרא לעיל ה' א דורשת את הכתוב "כי יקח", שהאיש צריך ליקח את האשה ולא שהאשה תקח את עצמה. ואם כן בודאי האיש כותב את השטר. ותיריך: "כי יקח" נאמר בענין קידושי כסף ולא בענין קידושי שטר. עיין שם ועיין רשב"א.

266. בפשטות כוונת הגמרא לומר: מדוע הכתוב תלה את קנין השדה במוכר? מפני שהוא זה שכותב את השטר, נמצא שעיקר הקנין נעשה על ידו, והפסוק מתייחס לקנין שטר בלבד, אבל בקנין כסף בודאי הקונה הוא זה שנותן את הכסף, וכן כתב תוספות הרא"ש.

אבל מדברי הרמב"ן והרשב"א מבואר ש"במוכר תלה רחמנא" היינו שהמוכר הוא זה שצריך לומר "שדי מכורה לך", בין אם הקנין נעשה על ידי כסף [שנותן הלוקח למוכר]. ובין אם הקנין נעשה על ידי שטר. ולפיכך יש לומר שבקנין שטר המוכר הוא זה שכותב בשטר "שדי מכורה לך".

[ואף על פי שלא שמענו בשום מקום שצריך שדוקא המוכר יאמר "שדי מכורה לך", ולא הלוקח, יתכן שלמסקנת הגמרא להלן אכן נדחה הדין הזה ואין לומדים מ"ומכר מאחוזתו"

שבמוכר תלה רחמנא, וכן אין לומדים מ"שדות בכסף יקנו" שבלוקח תלה רחמנא, ועיין היטב בלשונית הרמב"ן והרשב"א. ובפני ד"ה התם נמי ובעצמות יוסף הלכה כד. ואכמ"ל.]

267. אף על פי ש"כי יקח" נאמר על קידושי כסף ולא על קידושי שטר, בכל זאת מקישים את כל מיני ההיות [הקידושין] זה לזה. רמב"ן, רשב"א, תוס' הרא"ש. ועיין ריטב"א בפני יהושע.

268. אף על פי שאין ספק שבקנין כסף הקונה הוא זה שמשלם את הכסף ולא המוכר, בכל זאת הגמרא הקשתה שנלמד מהפסוק "שדות בכסף יקנו" שהמוכר צריך לומר "שדי מכורה לך", ואין די בכך שהלוקח יאמר "שדך מכורה לי". רמב"ן. וזה כשיטתו המובאת לעיל הערה 266.

אבל תוספות הרא"ש [הובא בהערה הנ"ל] פירש לעיל שהפסוק "ומכר מאחוזתו" מתייחס לקנין שטר בלבד – שהמוכר הוא שכותב את השטר, ואינו מתייחס לקנין כסף. ולשיטתו הוצרך לפרש שגם קושית הגמרא כאן מתייחסת לשטר – שנאמר בהמשך הפסוק: "שדות בכסף יקנו" – וכתוב בספר, וחתום, "משמע שהקונה הוא הכותב את ה"ספר" [שטר]. [ועיין שם מה שפירש בתירוץ הגמרא לשיטתו].

269. אף על פי שפסוק זה מתייחס לקנין כסף ולא לשטר, בכל

שהקב"ה ציוה את ירמיהו לקנות את שדהו של בן דודו, חנמאל בן שלם, אשר בענתות.

ואכן ירמיהו קנה ממנו את השדה.

וכך נאמר שם: ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דודי. **ואקח את ספר [שטר] המקנה.**

כלומר, ירמיהו שהיה הקונה, קיבל את שטר המכירה מיד חנמאל שהיה המוכר.

ומוכח שגם בפסוק זה, המוכר הוא זה שכותב בשטר "שדי מכורה לך", ונותן אותו ללוקח.

אבל בקידושין נאמר "כי יקח", ולפיכך הבעל הוא הקונה, והוא הכותב בשטר "בתך מקודשת לי", ונותנו לאב. (274)

ועתה הגמרא מביאה מימרא של רב נחמן, בענין קידושי שטר:

אמר רבא אמר רב נחמן: כתב לו הבעל, לאביה של הקטנה או הנערה, על הנייר, או על החרס, אף על פי שאין בו שוה פרוטה:

בתך מקודשת לי.

או כתב לו: **בתך מאורסת לי.**

או "בתך לי לאינתו [לאשה]" —

הרי בין אם קבלת השטר נעשתה על ידי אביה, שהאב קיבל את השטר מידי הבעל.

ובין אם קבלת השטר נעשתה על ידי האשה עצמה, שהיא קיבלה את השטר מידי הבעל, מדעתו של האב —

והראיה שאת מעשה הקידושין עושה אבי הנערה, מהא דכתיב [דברים כב] בפרשת מוציא שם רע, שאביה של הנערה אשר הוציא עליה בעלה שם רע [שזינתה בזמן אירוסייה], בא לבית דין, ואומר להם: **את בתי נתתי לאיש הזה**, והוא שם לה עלילות דברים.

וכיון שאמר הכתוב "את בתי נתתי", מוכח שהאב הוא זה שמקנה את בתו לבעל!

ומכח קושיא זו נדחה התירוץ (270) שיש לקרוא את הפסוק כאילו נאמר "שדות יקנו" בפת"ח, וחזרת הקושיא, שאמנם במכר נאמר "ומכר מאחוזתו", אבל הלא נאמר גם "שדות בכסף יקנו", ומשמע שקנין הקרקע תלוי בקונה ולא במוכר! ומדוע המוכר כותב את השטר?

אלא, אמר רבא תירוץ אחר: הלכתא ניהו! כך נאמרה הלכה למשה מסיני, (271) שבקידושי אשה הבעל הוא זה שכותב את שטר הקידושין. ואילו במכר שדה, המוכר הוא זה שכותב את שטר המכירה.

ואסמכינהו רבנן — אקראי. חכמים הסמיכו וחיזקו את ההלכה הללו, שנאמר למשה מסיני, על סמך הפסוקים "ומכר מאחוזתו", ו"כי יקח", אף על פי שאין הפסוקים הללו ראייה גמורה, שהרי מצינו פסוקים המורים אחרת. (272)

ואיבעית אימא תירוץ אחר:

התם נמי, (273) גם שם, בפסוק "שדות בכסף יקנו", שהבאנו ממנו ראייה שהקונה הוא זה שעושה את מעשה הקנין, ולפי זה הוא זה שצריך לכתוב את השטר — יש להוכיח מן הכתובים שאין הקונה כותב את השטר, אלא המוכר הוא זה שכותב אותו.

כי בספר ירמיה [פרק לב, מפסוק ו והלאה] מסופר,

זאת ראוי להקיש את כל קניני השדה זה לזה [כשם שהוקשו ההיות זה לזה] רמב"ן רשב"א.

ולדברי תוספות הרא"ש שהובאו בהערה הקודמת אין צריך להגיע לזה. ועיין ריטב"א בפני יהושע.

270. [עיין לעיל הערה 266 בסוגריים].

271. רש"י ופירושו ראשון בתוספות, ותוספות ר"י הזקן. ועיין פירוש נוסף בתוספות.

272. על פי ריטב"א. ע"ש. אבל תוספות מפרשים שרק שטר קנין שדה נלמד מהלכה למשה מסיני. אבל שטר קידושין נלמד

מ"כי יקח". עיין בתוס' ובהערות שם.

273. יש לבאר את לשון הגמרא כאילו נאמר: "ואי בעית אימא 'התם כתיב נמי' ואקח". כלומר, מלבד מה שנאמר בתורה "ומכר מאחוזתו", יש להוכיח אף מהפסוק "ואקח את ספר המקנה" שהמוכר כתבו. רש"ש.

274. קשה: א. הרי מלבד שנאמר בקידושין "כי יקח" הרי נאמר גם "את בתי נתתי", ומשמע שהאב עושה את מעשה הקידושין ולא הבעל!

ב. בקנין שדה נאמר "שדות בכסף יקנו", ומשמע שהקונה עושה את הקנין!

בין אם קבלת השטר נעשתה **על ידי אביה** עבורה, **ובין** אם קבלת השטר נעשתה **על ידי האשה עצמה**.

ומועילה קבלת השטר על ידי אביה עבורה, רק אם הקידושין נעשו **מדעתה** של האשה.

כלומר, אף על פי שהאב יכול לקבל את שטר הקידושין, אין הקידושין מועילים אלא אם כן נעשו מדעת האשה עצמה, שהיא אמרה לו לקבלם.

והוא, וכל זה מדובר, אחרי **שבגרה**, שאז הבת זכאית בקידושיה, ולפיכך צריך שהקידושין יהיו מדעתה. (277)

אבל לפני שבגרה, הקידושין נעשין מדעת האב, ואפילו בעל כרחו של הבת.

ועתה דנה הגמרא בשאלה האם שטר הקידושין צריך להכתב לשמה —

הרי היא **מקודשת**.

ובלבד שהקידושין היו **מדעתו** של האב.

כלומר, אף על פי שקבלת השטר יכולה להעשות על ידי הבת, אין הקידושין מועילים אלא אם כן נעשו מדעתו של האב.

והוא, וכל זה מדובר, בבת **שעדיין לא בגרה**, והאב הוא הזכאי בקידושיה. (275) ולפיכך צריך שהקידושין יהיו מדעתו של האב.

במה דברים אמורים ששטר הכתוב בו "בתך מקודשת לי", הרי הוא שטר כשר, גם אם קבלתו הבת, מדעת אביה — כאשר הבת היא קטנה או נערה. (276)

אבל משבגרה, ושוב אין לאביה זכות בקידושיה, צריך השטר להכתב לגביה, ולא לגבי אביה. ולכן, אם —

כתב לה לאשה בוגרת **על הנייר או על החרס, אף על פי שאין בו שוה פרוטה: הרי את מאורסת לי — מקודשת**.

קידושיה מועילים מדין ערב, שקבלתה נחשבת כקבלת אביה [הרמב"ן, הרשב"א, והרא"ש בשם הראב"ד].

[ב] אמנם אין שליחות לקטן לזכות לאחרים, אבל יש שליחות לקטן לזכות לעצמו. ולפיכך הקטנה זוכה בשטר קידושין לעצמה בשליחות אביה, מאחר שהקידושין הם לטובתה, וקטן יש לו דין זכיה כשדעת אחרת מקנה לו [כלומר, אילו הקטנה לא היתה יכולה לזכות לעצמה, אם כן בודאי שהיא לא תוכל לזכות גם בשליחות אביה, שהרי אין מעשיה מעשה "זכיה" כלל, אבל מאחר שהאיש נותן לה את השטר שתזכה בו, הרי באופן כזה ש"דעת אחרת מקנה", קטן יכול לזכות לעצמו. ולפיכך היא יכולה לזכות ולקדש את עצמה בשליחות אביה]. רא"ש כאן ולהלן סוף סימן כה.

[ובבית שמואל סימן לו ס"ק ז כתב שיש נפקא מינה להלכה בין טעמיהם של הרמב"ן והרא"ש].

276. ראה להלן בהערה הבאה.

277. כך פירש רש"י [וזה לשונו: "והא דבעינן דעתא דידה — והוא שבגרה"].

והנה בגמרא עצמה מובאים שני חילוקים בין הרישא [בשלא בגרה] לסיפא [בבגרה]:

[א] ברישא — מקודשת מדעתו, ובסיפא — מדעתה.

[ב] ברישא — כתוב בשטר "בתך מקודשת לי". ובסיפא — כתוב בשטר "הרי את מקודשת לי".

ומלשון רש"י בסיפא משמע, שבא להדגיש כי מה שאמר רב נחמן "והוא שבגרה", מתייחס רק לכך שצריך את דעתה, אבל הלשון "הרי את מקודשת לי" מועילה אפילו בשלא בגרה.

כן הקשה עצמות יוסף. [עיין שם מה שתירץ].

ובפני יהושע ביאר שלמסקנת הגמרא יש להעמיד את הפסוק "את בתי נתתי" במסירה לחופה [ולא בקידושין], והפסוק "כי יקח מדבר בקידושין, ולפיכך האיש כותב את שטר הקידושין.

ובענין קנית שדה יש לומר, שהפסוק "שדות בכסף יקנו" מדבר בקנין כסף בלבד, שהוא נעשה על ידי הקונה, אבל קנין שטר נעשה על ידי הלוקח, כמו שמוכח מהפסוק "ואקח את ספר המקנה".

[על פי פני יהושע ד"ה אמר רבא, וד"ה התם נמי, עיין שם שביאר מדוע הגמרא נקטה בקושיא ש"את בתי נתתי" מדבר בקדושין, וכן שאין לחלק בין שטר לכסף בקנית שדה].

275. מלשון הגמרא משמע שמדובר בין נערה ובין בקטנה, כל זמן שלא בגרה.

אך קשה: קטנה אינה בתורת שליחות, ואם כן כיצד יתכן שבת קטנה יכולה לקבל קידושין מדעתו של האב? ונחלקו הראשונים בדבר:

[א] יש אומרים שהברייתא אינה מדברת אלא בנערה בלבד, אבל קטנה אינה יכולה לקבל קידושי שטר, מאחר שאינה בתורת שליחות. [אבל בידה לקבל קידושי כסף כמבואר להלן יט א: אומר אדם לבתו הקטנה "צאי וקבלי קידושין", וזהו מדין ערב], ר"ן, ריטב"א, מאירי.

[ב] ויש אומרים שהברייתא מדברת בין נערה ובין בקטנה [רמב"ן, רשב"א, רא"ש, ראב"ד].

ונאמרו שני טעמים מדוע [לדעה זו] בת קטנה יכולה לקבל קידושין מדעת אביה —

[א] אף על פי שהקטנה אינה נעשית שליח, בכל זאת

אנו מקישים ומשוים את כל קניני ההויות [הקידושין] זה לזה (א277) –

מה הויה דקידושי כסף – לא בעינן, לא צריכים אנו להטביע את צורת המטבע שמקדשים בו את האשה לשמה של האשה המתקדשת –

אף הויה דשטר – לא בעינן שיכתב השטר לשמה!

בתר דבעיא – הדר פשטה. לאחר שריש לקיש הסתפק בזה, חזר הוא עצמו ופשט את הספק:

הויה ליציאה מקשינן.

שהרי, מנין למדנו בכלל את קידושי שטר? –

דאמר קרא [דברים כד] "ויצאה והיתה". (278)

מכך שהוקשה הויה ליציאה, למדנו כי כשם שהאשה מתגרשת בשטר, כך היא גם מתקדשת בשטר.

ולפיכך אף לענין כתיבת השטר לשמה, יש להקיש את ההויה ליציאה. וצריך שגם שטר הקידושין יכתב לשמה, כמו שטר הגט. (279)

בעי [שאל] רבי שמעון בן לקיש: שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה של האשה המתקדשת, אלא לשם אשה אחרת בעלת שם דומה, ונמלך בו המקדש מלקדשה, ורוצה עתה לתת את השטר הזה לאשה הזו – מהו דינו?

האם צריך שבשעת הכתיבה יהיה בדעתו של הבעל לכתוב את השטר הזה כדי לקדש בו את האשה הזאת. או שגם אם היתה דעתו בשעת כתיבת השטר לקדש בו אשה אחרת, ונמלך מלקדשה, יכול הוא עתה לתתו לאשה זו, אם יש לה שם דומה.

וצדדי הספק הם:

האם הויות ליציאות מקשינן. האם ראוי להקיש ולהשוות את דין ההויות [הקידושין], לדין היציאות [הגירושין], ולומר –

ט-ב מה, כמו שביציאה בעינן, צריכים אנו שיהיה הגט כתוב לשמה של האשה המתגרשת, לפי שנאמר [דברים כד] "וכתב לה", ודרשו חכמים: "לה" – לשמה!

אף הויה [קידושין], בעינן לשמה.

או דלמא, שמא נאמר, שהויות להדדי מקשינן.

מקודשת לי" [רין], והעתיקו הרמ"א בקצרה באבן העזר לו ז. ועיין במפרשי הש"ע שם].

[ומדברי רש"י הנ"ל נראה שחולק על דעה זו].

[ב] בענין אשה שבגרה:

לדברי הכל אם כתב בשטר "בתך מקודשת לי" ונתנו לה עצמה – אינה מקודשת.

ואם כתב "בתך מקודשת לי", ונתנו לאב מדעתה:

יש אומרים שמקודשת [רמב"ן בפירוש ראשון], וריטב"א.

ויש אומרים שאינה מקודשת מפני שאין האב שייך בקידושיה כלל. [רמב"ן בפירוש שני, רשב"א, רין].

א277. שנאמר [דברים כד]: "והיתה לאיש אחר". כלומר האשה התקדשה לאיש אחר, והכתוב כלל כאן את כל מיני ההויות במילה אחת, ולפיכך יש להקיש את ההויות זה לזה [על פי רש"י כתובות עד א ד"ה הויות להדדי].

278. "וכתב לה ספר כריתות [גט] ויצאה" מביתו, והלכה 'והיתה' [והתקדשה] לאיש אחר". הכתוב הסמיך כאן את היציאה [בגט] אל ההויה [בקידושין], להקישם זה לזה – כשם שהאשה יוצאת מרשות בעלה על ידי שטר [גט], כך היא נכנסת לרשות בעלה על ידי שטר קידושין. לעיל ה א.

279. לפיכך צריך שהבעל יצוה את הסופר לכתוב את הגט לשם אשה פלונית, ריטב"א, ע"ש.

אבל לעיל ברישא ששינוי "והוא שלא בגרה", רש"י לא אמר דבר, ומשמע כי מה ששינוי ברישא "והוא שלא בגרה", מדובר לענין שני דברים:

[א] הלשון "בתך מקודשת לי" מועילה דוקא בשלא בגרה. אבל בבוגרת אם כתב "בתך מקודשת לי" – אינה מקודשת.

[ב] מה ששינוי שצריך שהקידושין יהיו מדעתו, מדובר דוקא בשלא בגרה. אבל בבגרה, הקידושין צריכים להיות מדעתה.

ומכאן שלדעת רש"י, הלשון "הרי את מקודשת לי", מועילה בין בבגרה ובין בשלא בגרה. ואילו הלשון "בתך מקודשת לי" אינה מועילה אלא בשלא בגרה.

והראשונים נחלקו בדינים הללו:

[א] בענין בת שלא בגרה נאמרו שלש דעות:

דעה א: המקדש יכול לכתוב בשטר "בתך מקודשת לי", או "הרי את מקודשת לי", ולתת את השטר בין לאביה ובין לה עצמה מדעת האב. [ריטב"א].

דעה ב: אם נותן לה את השטר, יכול לכתוב בו בין "הרי את מקודשת", ובין "בתך מקודשת". ואם נותן את השטר לאביה אינו יכול לכתוב "הרי את מקודשת", אלא כותב "בתך מקודשת לי" [רמב"ן רשב"א].

דעה ג: אפילו אם נותן את השטר לה עצמה, אינו יכול לכתוב בו "הרי את מקודשת לי". אלא כותב בו: "בתך מקודשת לי" מאחר שכח הקידושין הוא של האב. אלא, שבשעה שהוא נותן לבת את השטר, הוא אומר לה "הרי את

ולכן, רבא ורבינא אמרו, שטר קידושין שנכתב לשמה ושלא מדעתה, הרי זה כשר.

ואימא טעמא דידי, ואפרש את טעם דברי, שאני סובר ששטר קידושין שנכתב לשמה ושלא מדעתה, פסול.

מפני שנאמר **"ויצאה והיתה"** – **מקיש הכתוב הוייה ליציאה**:

מה, כמו שבענין **יציאה** בגט, **בעינן** שיכתב השטר **לדעת המקנה**.

והיינו, צריכים אנו לכתוב את הגט מדעתו של הבעל, שנאמר **"וכתב לה"** [ולא די בכך שיכתוב הסופר את הגט לשמה], כיון שהבעל הוא זה שמקנה לאשה את עצמה שתוכל להנשא למי שתרצה –

אף הוייה, גם שטר קידושין, **בעינן** שיכתב השטר **לדעת המקנה**.

ובקידושין הרי האשה היא זאת שמקנה את עצמה לבעל. ולכן שטר קידושין צריך להכתב לדעת האשה, ואם הוא נכתב שלא מדעתה, הרי הוא פסול.⁽²⁸¹⁾

מיתבי סתירה לדברי רבא ורבינא, הסוברים ששטר קידושין שנכתב שלא מדעת האשה כשר:

הרי שנינו במסכת בבא בתרא [קסז ב]: **אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין, אלא מדעת שניהן**, הבעל והאשה.

מאי, במה מדובר שם?

לאו, האם לא בשטרי אירוסין ונשואין ממש?⁽²⁸²⁾

ושנינו שאין כותבין שטר אירוסין [קידושין] ונשואין

וממשיכה הגמרא לדון בענין נוסף הקשור להיקש הויה ליציאה:

איתמר: שטר קידושין **שכתבו לשמה**, לשם קידושי אשה פלונית, **ושלא מדעתה**, שלא שאל את האשה לפני כתיבת השטר, האם היא מסכימה להתקדש לו בשטר. ואחרי שכבר כתב את השטר הודיע לה, והסכימה לכך, וקיבלה ממנו את השטר⁽²⁸⁰⁾ –

נחלקו אמוראים מהו הדין בזה:

רבא ורבינא אמרי – **מקודשת**.

רב פפא ורב שרביא אמרי – **אינה מקודשת**.

ורב פפא מבאר במה תלויה מחלוקתם:

אמר רב פפא: **אימא טעמא דידהו**, אפרש את טעם דבריהם של רבא ורבינא הסוברים שהיא מקודשת, **ואימא טעמא דידי**, ואפרש גם את טעם דברי, שאני סובר שהאשה אינה מקודשת:

אימא טעמא דידהו, אפרש את טעם דבריהם של רבא ורבינא הסוברים שהאשה מקודשת.

משום **דכתיב "ויצאה והיתה"** – **מקיש הכתוב הוייה ליציאה** –

מה יציאה, הנעשית בשטר גט, צריך שיכתב שטר הגט **לשמה**.

ואולם, אפילו אם נכתב הגט **שלא מדעתה** [בלי הסכמתה] הוא כשר.

אף הוייה הנעשית בשטר קידושין, **נמי** –

צריך שיכתב שטר הקידושין **לשמה**.

ואולם, אפילו אם נכתב **שלא מדעתה** הוא כשר.

[וכתב הרשב"א, זה שצריך את דעת הבעל, נלמד ממה שנאמר **"כי יקח"**, ודרשו לעיל ה' א **"כי יקח"** ולא שהאשה תקיח את עצמה. ומאחר שצריך דעת בקידושין, אם נאמר שמשפיקה דעת האשה בלא דעת האיש, הרי זה בגדר **"כי תקיח"**. כלומר, האשה היא המקיחה את עצמה לבעל, אלא בהכרח שצריך אף את דעת הבעל].

282. נישואין נעשים על ידי חופה ולא על ידי שטר. וכתבו הראשונים שני פירושים מה הוא **"שטר נישואין"** המוזכר כאן: א. אין הכוונה לשטר נישואין, אלא כך אמרה הברייתא: שטרי אירוסין שהם לצורך נישואין [תוספות רא"ש, וריטב"א בפירוש ראשון].

ב. שטר נישואין היינו שטר כתובה הניתן בנישואין [ומדובר

280. כך פירש רש"י. ומשמע מפירושו שאם נמלך באשה לפני כתיבת השטר, הרי זה בכלל **"מדעתה"**, והשטר כשר לדברי הכל [בירורי השיטות].

אבל הריטב"א כתב, כל שכתב את השטר שלא בשליחותה, הרי זה בכלל שלא מדעתה.

ולשיטת הסוברים שצריך לכתוב את השטר מדעתה – כשם שצריך שהבעל יאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום, כך גם האשה צריכה לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום. עיין שם.

281. רב פפא ורב שרביא שלמדו משטר גירושין שצריך דעת מקנה, מודים שצריך גם את דעת הבעל. ומה שאמר רב פפא **"בעינן דעת מקנה"**, היינו אף דעת מקנה. ראשונים.